

ISABEL ALLENDE

AŞKTAN VE
GÖLGEDEN

ROMAN

Çeviri: EREN CENDEY

3.
BASKI

ISABEL ALLENDE
AŞKTAN VE
GÖLGEDEN

Can Yayınları 457

De amor y de sombra, Isabel Allende

© 1984, Isabel Allende

© 1992, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1992

3. basım: Mayıs 2012

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-510-372-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

ISABEL ALLENDE
AŞKTAN VE
GÖLGEDEN

ROMAN

Çeviri

Eren Cendey

Isabel Allende'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Eva Luna, 1990

Ruhlar Evi, 1990

Eva Luna Anlatıyor, 1991

Sonsuz Düzen, 1993

Paula, 1995

Aphrodite, 1999

Kaderin Kızı, 2000

Sararmış Bir Fotoğraf, 2002

Yüreğimdaki Ülkem, 2004

Zorro, 2005

Canım Sevgilim Inés, 2009

Denizin Altındaki Ada, 2010

Günlerin Getirdiği, 2011

ISABEL ALLENDE, 1942 yılında Peru'nun başkenti Lima'da doğdu. Ancak birkaç yıl sonra ailesi Şili'ye göç etti. Isabel Allende, amcası, Salvador Allende'nin 1973'te öldürülmesinden sonra ailesiyle birlikte Venezuela'ya sığınmak zorunda kaldı. 17 yaşında gazeteciliğe başlayan Allende, bir süre sonra San Francisco'ya yerleşti. 1982'de yayımlanan ilk romanı *Ruhlar Evi*'ni, *Aşktan ve Gölgeden* (1984), *Eva Luna* (1987), *Sonsuz Düzen* (1991), *Kaderin Kızı* (1999), *Sararmış Bir Fotoğraf* (2000), *Canavarlar Kenti* (2002), *Altın Ejder Krallığı* (2003), *Pigmeler Ormanı* (2004), *Zorro* (2005), *Canım Sevgilim Inés* (2006), *Denizin Altındaki Ada* (2009) ve son romanı *El cuaderno de Maya* (2011) izledi. Otobiyografik özellikler taşıyan eserlerini *Paula* (1994), *Aphrodite* (1997), *Yüreğimdeki Ülkem* (2003) ve *Günlerin Getirdiği* (2007) başlıkları altında topladı. *La gorda no es de porcelana* (1984) ve *Eva Luna Anlatıyor* (1989) adlı iki öykü kitabı olan Allende'nin tiyatro oyunları da var. Isabel Allende'nin *Ruhlar Evi* ile *Aşktan ve Gölgeden* romanları sinemaya da uyarlandı. Allende, eserlerinde gerçekçi bir anlatım ve siyasal bir yaklaşım ile büyümlü gerçekçiliğin gerçeküstücü geleneğini ustaca kaynaştırdı.

EREN CENDEY, İtalyan Lisesi ve İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Italo Calvino, Cesare Pavese, Valerio Massimo Manfredi, Niccolò Ammaniti, Susanna Tamaro, Roberto Calasso, Isabel Allende, Ermanno Cavazzoni, Marlo Morgan, Dino Buzzati ve Gerónimo Stilton'ın kitaplarını Türkçeye kazandırdı.

Bu öykü, birbirlerini amansızca seven, böylece sıradan bir varoluştan kendilerini sakınan bir kadınla bir erkeğin öyküsüdür. Bu öyküyü, zaman aşımına karşı koyarak belleğimde gizledim; şimdi artık bu yerin ıssız gecelerinde size anlatabilirim. Bunu, onlar ve ötekiler için yapacağım. Çünkü, onlar bana yaşamlarını emanet ettiler ve şöyle dediler: “Al, yaz, yoksa rüzgâr onu silip yok edecek.”

Birinci bölüm

BİR BAŞKA İLKBAHAR

“Bizi, bilimiyle böylesine masum kılan yalnızca aşktır.”

VIOLETA PARRA

Güneş, yüzünü gösterdiği ilk gün, kış aylarında toprakta birikmiş olan nemi buharlaştırdı ve bahçenin ortopedik yollarında yürüyebilen yaşlıların kırılğan kemiklerini ısıttı. Yatakta kalan, yalnızca melankolik hastaydı; gözleri kendi karabasanlarından başka şey görmeyecek, kulakları kuşların cıvıltılarına sağır kalacak olduktan sonra, onun, açık havaya çıkması boşunaydı. Josefina Bianchi, o aktrist olan, yarım yüzyıl önce Çehov oynarken giydiği uzun ipekli giysisine bürünmüş, çatlak porselene benzer cildini korumak için güneş şemsiyesini açmış, yakında arılara ve çiçeklere boğulacak olan fundaların arasında yavaşça ilerliyordu.

Onun geçişini izlemek için bitkilerin arasına saklanan, onu gizliden gizliye seven hayranlarının varlığını unutmabenilerin kımıltısından fark edince, “Zavallı çocuklar,” dedi seksenlik oyuncu.

Albay, pamuksu bacalarına dayanak olsun diye iteklediği yürütecini birkaç santim ileriye kaydırıldı. Yeniden doğan ilkbaharı kutlamak ve her sabah olduğu gibi ulusal bayrağı selamlamak için Irene'nin kendisi için yaptığı karton ve teneke madalyalarını göğsüne takmıştı. Akciğerlerindeki tıkanıklık izin verdikçe, birliğine emirler yağdırıyor, titrek dedelere Campo de Marte'den uzak-

laşmalarını buyuruyordu. Ne de olsa, canlı yürüyüşleriyle geçen piyadeler, cilalı çizmeleriyle onlara çarpabilirdi. Bayrak, telefon tellerinin yanında, kuş gibi çırpındı ve Albay'ın askerleri "hazır ol" a geçtiler; hepsinin gözleri ileri çevrilmişti, davullar gümbürdüyor, sadece bu yaşlı adamın işittiği erkek sesleri kutsal milli marşı haykırıyordu. Saha üniforması giymiş olan bir hemşire, bazı kadınlara özgü bir halle, sessizce ve fark ettirmeden ona yaklaştı, ağzının kenarından akıp gömleğini ıslatan salyasını silmek için elinde bir de peçete tutuyordu. Albay, ona bir madalya takmayı ya da rütbesini yükseltmeyi önerdiyse de genç kadın onu iyi niyetiyle yalnız bırakarak arkasını dönüp giderken, üstünü yeniden kirletirse tokat yiyeceğini, artık başkalarının pisliğini temizlemekten bıktığını sözlerine ekledi. "Acaba neden söz ediyor bu anlamsız kadın," diye kendi kendine sordu Albay, ne de olsa, krallığın bu en zengin dulundan bıkmıştı. Bu karargâhta kâğıt bez kullanan bir tek oydu, çünkü bir top ateşi sırasında yaralanmış, sindirim sistemi parçalanmış ve tekerlekli bir iskemleye tutsak olmuştu. Ne var ki, bu bile onun saygı görmesine yetmiyordu. En küçük bir dalgınlığında firketelerini, kurdelelerini alıveriyorlardı, şu dünya terbiyesiz ve sahtekârlarla doluydu!

"Hırsızlar! Terliklerimi çalmışlar!" diye bağırdı, yaşlı, dul kadın.

"Susun nineciğim, komşular duyacak," dedi bakıcısı, kadının iskemlesini güneşe iterken.

Sakat ve yaşlı kadın, soluğu kesilinceye kadar suçlamalar yağdırmaya devam etti, sonunda ölmek için susmak zorunda kaldı ama son kalan gücüyle gizlice önünü açıp penisini kadınlara gösteren o ahlaksız işaret etmek için romatizmalı parmağını ileriye uzattı. O adam, hiç kimsenin umrunda değildi; sadece hâlâ yas giysileriyle dolaşan ufak tefek bir kadıncağız, o kuru or-

gamı belli bir hayranlıkla seyrediyordu. Bu organın sahibine âşık ve geceleri, olur ya, karar verir de gelir diye, odasının kapısını açık bırakıyordu.

“Utanmaz kadın!” diye mırıldandı zengin dul ama gülümsemeden de edemedi; çünkü kocasının hayatta olduğu, şişman bacaklarının arasına girmek için ona altın liralara verdiği ve bunu pek sık yinelediği o uzak zamanlar gelmişti aklına. Sonunda öyle ağır bir çantası olmuştu ki, benim diyen denizci sırtında taşıyamazdı.

“Benim altın liralaram nerede?”

“Neden söz ediyorsunuz nineciğim?” dedi, tekerlekli iskemlenin arkasındaki dalgın hemşire.

“Sen çaldın onları! Polis çağıracağım!”

“Uzatmayın, Tanrı aşkına,” dedi öteki, aklını pek ona vermeden.

Yarı felçli yaşlıyı, bacaklarına bir battaniye sarıp banka oturtmuşlardı, yüzünün yarısının deforme olmasına, bir elinin hareketsizce cebinde durmasına rağmen, cekecinin dirseklerine deri yamalar yapılmış bu İngiliz şıklığındaki adam, sağlam elinde boş piposuyla, kendinden emin ve huzurlu bir biçimde oturuyordu. Postayı beklemekteydi, bu yüzden giriş kapısının karşısına oturtulmayı istemişti; Irene’yi girer girmez görmek, mektup olup olmadığını onun gözlerinden anlamak istiyordu. Yanında oturmuş güneşlenen kederli yaşlı adam, onunla konuşmuyordu, birbirlerine düşmandılar ama bu düşmanlığın nedenini ikisi de çoktan unutmuştu. Arada bir yanlışlıkla birbirlerine bir şey soruyorlar ama bir yanıt alamıyorlardı; bunun nedeni ise dargınlıktan çok sağırlıktı.

Begonvillerin henüz ne yaprak ne çiçek verdiği ikinci katın balkonunda, Beatriz Alcántara de Beltrán göründü. Çimen yeşili süet pantolon ve aynı tonda bir Fransız gömleği giymişti. Bu renkler, gözkapaklarına sürülen far ve parmağındaki yüzüğün taşıyla uyum sağlamaktaydı.

Sabah makyajını tazelemiş, gecenin düşlerini unutmak ve gerilimden kurtulmak için Doğu mistisizmine ait alıştırtma oturumunu yapmış, tenini parlak, sindirimini kolay kılmak için bir bardak meyve suyunu içmişti; son derece hoş ve huzurlu bir görünümü vardı. Havadaki bu yeni ısınmayı fark ederek derin bir soluk aldı ve tatil yolculuğuna kaç gün kaldığını hesaplamaya koyuldu. Kış soğuk geçmişti, teninin yanıklığı solmuştu. Ayaklarının altında uzanan bahçeyi ciddi bir yüzle inceledi, ilkbaharın ilk filizleri çevreyi güzelleştirmişti ama o duvarın taşlarına vuran ışığı ve ıslak toprağın kokusunu duymadı bile. Sarmaşık gülleri, hâlâ gece yağın çiğlerle ışıldarken konuk pavyonu, ahşap panjurları, kemerli tavanıyla hüznü bir görünüme bürünmüştü. Beatriz, evi boyatması gerektiğine karar verdi. Gözleriyle yaşlıları bir bir saydı ve buyruklarının yerine getirilip getirilmediğini anlamak için her yanı inceledi. Herkes tamamdı, bir tek o bezgin zavallı yatağındaydı, o da, kaygılarından ötürü canlıdan çok ölüye benziyordu zaten. Sonra hizmetlileri gözden geçirdi, her birinin önlüğü bembeyaz ve ütülüydü, saçları toplanmıştı, ayaklarında lastik ayakkabılar vardı. Kendi kendine mutlu bir biçimde gülümsedi, her şey yolundaydı, peşinden bir dizi salgın hastalık getiren yağmurları atlattıkları, hiçbir müşterisi salgın hastalıklara kapılıp gitmemişti. Şansı biraz daha yaver giderse, birkaç aylık kazanç daha garantiydi, çünkü prostatlı hasta, yazı atlatacak gibiydi.

Beatriz, gözetleme noktasından bakarken kızı Irene'nin, "Tanrı'nın İsteği"¹ adlı huzurevinin bahçesine girdiğini gördü. Kızının özel bahçeye açılan yan kapıyı kullanmadığını fark ederek biraz öfkelenildi. Bu kapı ikinci kat-taki konut için açılmıştı. Beatriz, eve girip çıkarken yaşlı-

1. (İsp.) La Voluntad de Dios. (Ç.N.)

ların bahçesinden geçmekten hoşlanmıyordu, yaşlılık onu kederlendiriyordu; onları uzaktan gözlemeyi yeğliyordu. Kızı ise sanki onların arkadaşlığından hoşlanmışçasına, konuklara uğramadan edemiyordu. Sanki sağırlığı ve bellek yitimini yenmek için bir dil geliştirmiş gibiydi. Şu anda takma dişlileri sevindirmek için yumuşak şekerlemeler dağıtarak onların arasında geziniyordu. Onun, yarı felçli adama yaklaştığını, ona bir mektup gösterdiğini, tek eliyle açamadığı için zarfı yırtmasına yardımcı oluşunu ve yanında kalıp ona bir şeyler fısıldayışını seyretti. Sonra genç kız, öteki yaşlı ile bir yürüyüş yaptı ve annesi balkondan sözlerini işitmese bile, onların, yaşlının oğlundan, gelininden, bebekten, yani hastayı ilgilendiren o tek konudan söz ettiklerini anladı. Irene, her birine tek tek gülümsedi, kimini okşadı, her birine zamanının birkaç saniyesini ayırdı, bu arada Beatriz, balkonda, ortak hiçbir yanı olmayan o delişmen genç kıızı asla anlayamayacağını düşünüyordu. Birdenbire, erotik dede, Irene'ye yaklaştı, ellerini kızın göğüslerine yapıştırdı, onları, hazzan çok merakla yokladı. Kız, annesine bitmez tükenmez gibi gelen birkaç dakika boyunca kıvıldamadan durdu, derken, görevlilerden biri onu görerek hemen koşup araya girdi. Ama Irene, onu bir el işaretiyle durdurdu.

“Bırak yapsın. Kimseye bir zararı yok,” diyerek gülümsedi.

Beatriz, dudaklarını ısırarak, gözetleme noktasından ayrıldı. Hizmetçi Rosa'nın radyodaki oyunu dinleyerek öğle yemeği için sebzeler doğradığı mutfağa yöneldi. Rosa'nın yuvarlak, esmer, yaşı olmayan bir yüzü vardı; göğüsleri kocaman, karnı yumuşacık, kalçaları pek iriydi. O denli şişmandı ki, ne bacak bacak üstüne atabilir ne de tek başına sırtını taşıyabilirdi. Irene, küçükken onun her yıl bir kilo artan bu şişkoluluğuna şaşarak, “Sen poponu nasıl siliyorsun Rosa?” diye sorardı. “Neler geçiyor senin aklın-

dan miniğim! Şişman olmayana güzel mi denir!” derdi, Rosa, atasözleriyle konuşma alışkanlığından ayrılmayarak.

“Irene beni kaygılandırıyor,” dedi evin hanımı, oradaki taburelerin birine tüneyip meyve suyunu yudumlar- larken.

Rosa, hiçbir şey demedi ama dertlerini döksün diye, radyonun sesini kapattı ve evin hanımı içinı çekti: “Kızımla konuşmalıyım, kim bilir başını ne işlere sokmuştur gene, birlikte çıktığı o umutsuz tiplerin kim olduklarını bile bilmiyorum. Neden kulübe gidip tenis oynamaz, kendi sınıfından delikanlılarla tanışmaz ki? İş bahanesiyle, canı ne çekerse onu yapıyor, oysa gazetecilik bana hep kuşku uyandıran bir meslek gibi gelmiştir, hani nasıl derler, pek güven vermeyen bir iş gibi; nişanlısı Irene'nin aklından geçenleri bir bilse, ona dayanamazdı hiç, çünkü ordunun gelecekte subayı olacak birinin karısına yaklaşmaz böyle tuhafliklar, ah bunları kaç kere söyledim, bin kere yineledim. Bana gelip de söylentilere kulak asma- mamı söylemesinler, yok neymiş zamanlar değişmişmiş, anladım zamanlar değişti ama bu kadar da değil. Zaten, biliyor musun Rosa, şimdi askerler en iyi sınıf sayılıyor- lar, eskisi gibi değiller. Irene'nin tuhafliklarından bıktım, çok kaygılıyım, yaşantım hiç de kolay değil, bunu sen de pekâlâ iyi biliyorsun. Eusebio, beni, dondurulmuş banka hesabı ve bir sefireye yaraşır harcamalar yığınıyla baş başa bırakıp gittiğinden beri, onurlu bir düzeyde kalabil- mek için mucizeler gerçekleştirmem gerekiyor; ama artık her şey çok zor, yaşlılar yük sayılır, düşünüyorum da, artık yarardan çok yük ve yorgunluk yaratıyorlar, ellerin- den aylık aidatları almak güçleşti, hele o dul cadı, hep geç ödeme yapıyor. Bu işin artık pek para bırakmadığı ortada. Kızımın peşinden dolaşıp yüzüne krem sürmesi, nişanlısını ürkütmemek için Tanrı'nın emrettiği gibi gi- yinmesi gerektiğini söyleyemiyorum. Artık kendi kendi-

ne bakacak yaşa geldi, sen ne diyorsun? Bir de bana bak; bunca uğraşmasaydım ne halde olurdu kim bilir? Öteki arkadaşlarım gibi, kırış kırış, tavuk pençesi iz bırakmış gibi bir harita olurdu yüzüm, gözlerimin altına torbalar inerdi. Oysa bak, pırıl pırıl ve gergin bir tenim var. Yok, hiç kimse, benim tembellik ettiğimi ileri süremez; tam tersine, bu kargaşa öldürecek beni sonunda.”

“Siz olup bitenlere bambaşka bir yorum getiriyorsunuz, hanımefendi.”

“Kızım! neden sen konuşmuyorsun, Rosa? Sanırım, sana benden daha çok kulak verir.”

Rosa, bıçağı masaya bıraktı ve hanımını pek de sevgi kokmayan gözlerle süzdü. İlke olarak, onunla her zaman değişik düşüncelerde olmuştu, hele ki konu Irene olunca. Bu kez hanımının haklı olduğunu kabul etse bile, minik kızının eleştirilmesine hiç dayanamıyordu. O da, Irene'nin Yüzbaşı Gustavo Morante'nin kolunda, havaya kaldırılmış kılıçların altından geçerek kiliseden çıktığını, tüllere, çiçeklere bürünmüş o halini görmek isterdi elbette ama bu dünyada edindiği deneyimler –radyo oyunları ve televizyon aracılığıyla– bu yaşamda ne çok acı çektiğini ve gerçek mutluluğa kavuşmadan önce pek çok sıkıntıya katlanmak gerektiğini öğretmişlerdi.

“Onu rahat bırakalım daha iyi, hanımefendi. Cırcır-böceği, tek bir yaz ötermiş. Irene'nin de önünde uzun bir yaşam yok, yitik gözlerinden okunan bu.”

“Tanrı aşkına! Neler saçmalıyorsun sen?”

Irene, dağınık saçları ve bol eteği ile mutfağa daldı. Her iki kadını da yanaklarından öptükten sonra buzdolabını açıp içini gözden geçirdi. Annesi tam ona doğaçlama bir nutuk çekmeye girişecekken aniden zihninde her şeyi apaçık gördü ve sözcüklerin fayda etmeyeceğini anladı, çünkü sol göğsünde parmak izleri olan bu genç kızla arasında dünyalar vardı.

“İlkbahar geldi Rosa, yakında unutmabeni çiçekleri açacak,” dedi Irene ve bunu söylerken, karşısındakinin pek iyi anlayıp yorumlayacağı bir biçimde göz kırptı. Her ikisi de çatı penceresinden düşen o yavruyu düşünüyordular.

“Ne haberler var bugün?”

“Gazete için bir yazı hazırlayacağım, anne. Bir tür azizeyle konuşmaya gidiyorum? Sözde mucizeler gerçekleştiyor mu?”

“Ne tür mucizeler?”

“Nasırları yok ediyormuş, uykusuzluğu ve hıçkırığı iyileştiriyormuş, insanlara moral veriyor ve yağmur yağdırıyormuş,” bunları söyleyince kendi de güldü.

Beatriz, kızının bu neşesini anlamayarak içini çekti. Rosa, tekrar havuçları doğramaya ve radyodaki oyunla keşerlenmeye koyuldu, bir yandan da kendi kendine diri azizlerin ortaya çıkmasıyla, ölü azizlerin işe yaramayacağını mırıldanıyordu. Irene, işe giderken ona arkadaşlık eden ve haberlerin fotoğraflarını çeken Francisco Leal’i beklerken, üstünü değiştirip ses kayıt aygıtını almaya gitti.

Digna Ranquileo, kırlara şöyle bir baktı ve mevsimin değişimini müjdeleyen izleri fark etti.

“Yakında hayvanların kızgınlık dönemi başlayacak ve Hipólito, sirki ile yola çıkacak,” dedi, iki dua arasında kendi kendine.

Tanrı’yla konuşma alışkanlığı vardı. O gün, bir yandan sabah kahvaltısını hazırlarken, bir yandan da derin dualara ve itiraflara gömülmüştü. Çocukları ona, bu alışkanlığının herkesçe yadırgandığını söylerlerdi. Şu konuşmaları sessizce, dudaklarını kıpırdatmadan yapamaz mıydı? Ama anneleri onlara kulak asmıyordu. Tanrı’nın, yaşamında fiziksel bir varlık olduğunu kabul ediyor, onu ko-

casından daha yakın ve yararlı buluyordu. Ne de olsa kocasını kıştan kışa ancak görebiliyordu. Tanrı'dan çok fazla şey istememeye özen gösterirdi, çünkü bitip tükenmek bilmeyen isteklerin göksel yaratıkları biktirdiğini anlamıştı. Olsa olsa sonsuz kuşkuları konusunda onlara akıl danışıyor, kendinin ve başkalarının günahlarının affını istiyor, her türlü sevindirici olay için şükranlarını dile getiriyordu: yağmur durduğunda, Jacinto'nun ateşi düştüğünde, bostandaki domatesler olgunlaştığında. Her neyse, birkaç haftadır da Tanrı'dan, Evangelina adına yardım istiyordu.

“Yalvarırım, iyileştir onu,” diye dua ediyordu o sabah, bir yandan da mutfaktaki ocağın ateşini canlandırmaya uğraşıp yanan odunların üzerine o dört tuğlayı oturtmaya çalışırken. “N’olur Tanrım, iyileştir onu, yoksa alıp tumarhaneye kapatacaklar.”

Aslında kendisi kızının bu krizlerinin azizlik belirtileri olduğuna asla inanmıyordu. Hele hele ayartıcı, kıskırtıcı şeytanlara hiç inanmıyordu, köy yerinde gördükleri bir filmde sonra, çenesi düşük kadınlar, dudaklardaki köpüklerin, devrik gözlerin, Şeytan'ın izleri olduğunu anlatmaya başlamışlardı sağda solda. İyi niyeti, doğayla yakınlığı ve bunca çocuğa analık etmenin getirdiği deneyimle, o bunun şeytani ya da ilahî hiçbir yanı olmayan fiziksel ve zihinsel bir hastalık olduğunu düşünüyordu. Kim bilir belki çocukken yapılan aşılar buna neden olmuştu ya da âdet kanamalarının yaklaşması yüzünden ortaya çıkmıştı bu haller. Ev ev dolaşıp çocukları fundaların arasından, yatakların altından çekip çıkartan sosyal yardım derneklerine her zaman karşı olmuştu. Çocuklar, onlara tekmeler atar, anneleri, çocukların iyi bakıldığını yineler ama onlar gene de acımadan aşılarını yaparlardı. Kanda biriken bu sıvıların, organizmanın dengesini bozduğuna emindi. Öte yandan âdet kanamalarının, her ne kadar her kadının yaşamında doğal bir olay olsa da, bazı-

larında huy değişikliklerine yol açtığını ve kafalarına garip düşünceler taktığını düşündü. Bu korkunç hastalığın nedeni her ikisinden biri olabilirdi, ama kesin olan tek bir şey vardı: Kızı zamanla daha da halsiz düşecekti ve pek çok kötü hastalıkta olduğu gibi, zamanında iyileşemezse, sonu ya akıl hastanesi olacaktı ya da mezar. Başka çocukları da ya salgın hastalıklar ya da önlenemez kazalar yüzünden minikken ölmüşlerdi. Pek çok ailenin başına gelirdi bu. Ölen çocuk pek küçükse ağlanmazdı ona, çünkü o doğrudan meleklerin yanına, bulutların arasına çıkar, yeryüzündeki bahtsızlar için yardım dilerlerdi. Ama Evangelina'yı yitirmek onun için çok daha acı verici bir olaydı, çünkü kızın gerçek annesine karşı sorumlu hissediyordu kendini. Kızı ihmal ettiğini düşünmelerini istemiyordu, yoksa, halk arkasından çok dedikodu ederdi.

Evde, en erken kalkan ve en geç yatan her zaman Digna idi. Sabah horozlar öterken o çoktan mutfakta, akşamdan kalan ocağın ılık küllerini karıştırıyor olurdu. Kahvaltı suyu kaynarken başlayan koşuşturma hiç bitmezdi. Çocukların işleri, çamaşır, yemek, bostan, hayvanlar hep onun sorumluluğu altındaydı. Günler, onun varlığını belirleyen tespah taneleri gibi birbirlerinin aynı sürer giderdi. Dinlenme nedir bilmezdi; sadece dünyaya bir çocuk getirdiği zaman işlere ara vermek zorunda kalırdı. Yaşamı, değişimlere uğramayan tekdüzeliklerden oluşuyordu; bir değişim varsa, o da gelip geçen mevsimlerdi. O, sadece işi ve yorgunluğu tanırırdı. Günün en sakin saati, güneşin batmaya başladığı zamanlardı; işte o zaman eline tığını alır, pilli radyosunun başına oturur, pek de akıl erdirmediği o uzak dünyalara dalar giderdi. Kendi kaderi, ona başka insanlarınkinden daha iyi ya da daha kötü gelmezdi. Kimi zaman şanslı bir kadın olduğunu bile düşünürdü, çünkü en azından Hipólito, kaba bir köylü gibi davranmazdı, bir sirkte çalışan bir sanatçıydı, yollarda do-

laşır, insanlar tanır, dönüşte de inanılmaz hoş olaylar anlatırdı. Evet, içki içerde, bunu yadsıyamazlardı, ama eninde sonunda iyi bir adamdı, diye düşünürdü Digna. Hayvanlara ağıl hazırlamak, toprağı ekmek biçmek gerektiğinde onun evde olmaması hoş değildi, ama gene de bu gezgin koca eksikliklerini örtmeyi başarırdı. Sadece sarhoş olduğunda onu dövmeğe yeltenirdi ve bunu sadece büyük oğulları Pradelio, oralarda değilde yapardı, çünkü oğlanın karşısında Hipólito Ranquileo, asla el kaldırmazdı karısına. Digna, başka kadınlara oranla çok daha özgürdü, izin almayı düşünmeksizin köyün öbür kadınlarını ziyarete giderdi, Verdadera Iglesia Evangélica Kilisesi'nin dinsel ayinlerine katılırdı; evlatlarını da bu öğreti doğrultusunda eğitmişti. Her türlü kararı almaya alışkındı ve sadece kışın, erkeğı eve dönünce, başını öne eğerek, sesini alçaltır ve saygısından, bir şey yapmadan önce ona danıştırdı. Ama, her ne kadar yağmur ve yoksulluk bu dönemde yeryüzüne acımasızca egemen olsa da, bu dönemin de avantajlı yanları vardı. Sakin bir dönem olurdu bu, tarlalar dinlenir, günler kısaldı, sabah gün erkenden doğardı. Mumdan tasarruf etmek için saat beşte yatarlardı; yorganın altındaki sıcaklıkta bir erkeğın değeri iyice anlaşılırdı.

Hipólito, bir sanatçı olduğundan, ne tarım sendikalarına katılmış ne de bir önceki hükümetin herhangi bir yeniliğine ayak uydurmaya kalkışmıştı, çünkü eninde sonunda her şey atalarının zamanına dönünce onu rahat bırakmışlar, pişman olacak hiçbir şey yaşamamışlardı. Digna, çiftçi ailelerinin kızı, torunuydu, bu yüzden de her zaman temkinli ve kuşkucu olmuştu. Asla o danışmanların sözlerine inanmamış ve başından beri, tarım reformunun sonunun hüsrana olacağını düşünmüştü. Bunu hep söylemişti ama ona kimse kulak asmamıştı. Onun kızı, Flores'lerin kızlarından daha şanslı olmuştu, yani Evangelina'nın gerçek ailesinden; onlar pek çok

başka çiftçi ailesi gibi, umutlarını ve emeklerini o vaatler ve kargaşalıklar serüvenine harcamamışlardı.

Hipólito Ranquileo, iyi bir kocanın erdemlerine sahipti, asla kavgacı ya da şiddet yanlısı bir adam olmamıştı. Karısı, onun başka kadınlara ya da daha beter alışkanlıklara düşkün olduğunu hiç sezmemişti. Her yıl, eve biraz para getirirdi, bunun yanı sıra genellikle yararsız ama gene de sevinçle kabul edilen armağanlarla dönerdi; herkes önemli olanın iyiniyet olduğunu bilirdi çünkü. Nazik bir yaratılışı vardı. Bu, hiçbir zaman yitirmediği bir özelliğiydi. Digna'nın da dediği gibi, pek çok erkek evlenir evlenmez karılarına hayvan gibi davranırlardı, işte bu yüzden Digna da ona evlatlar doğurmaktan hep mutlu olmuştu, bunu belli bir hazla yaptığı bile söylenebilirdi. Onun okşamalarını aklına getirdikçe, içi bir hoş olur, ürperirdi. Kocasını, onu asla çıplak görmemişti, her şeyden önce utanırdı Digna bundan; ama gene de onların gizli hazlarına bir gölge düşürmezdi. Kocasının söylemeyi bildiği o güzel sözlere âşık olmuştu, hem Tanrı katında hem de resmî kayıtlar önünde bu adama varmaya karar vermişti, ilk evlilik gününe kadar kendine el değdirmemiş ve düğününe bakire olarak gelmenin huzurunu yaşamıştı. Kızlarının da aynı şeyi yapmalarını istiyordu; böylece onlara saygı duyulur, kimse onları hafiflikle suçlayamazdı; gerçi zamanlar değişmişti, şimdi kızlara söz geçirmek güçleşmişti, başını bir an çevirsen kızlar ırmağa kaçıyorlardı, köye şeker almaya göndersen saatlerce yok oluyorlardı. Onları adam gibi giydirmeye çalışıyordum ama onlar iç eteklerini kıvırıyor, gömleklerin düğmelerini çözüyor ve yüzlerini boyuyorlardı. Ah, Tanrım! Bana onları evleninceye kadar namuslarıyla korumama yardımcı ol, işte o zaman ancak huzura erebilirim, büyük kızın başına gelen felaket, inşallah gene olmaz, onu da bağışla Tanrım, hem çok gençti, hem de ne

yaptığını bilemedi, bütün bunlar zavalılığın başına öyle çabuk geldi ki, yere yatmasına bile fırsat bırakmadan, salkımsöğüte dayayıp köpekler gibi becermişler kızımı; öteki kızlarımı da koru, başlarına böyle bir felaket gelmesin, aşağılığın biri çıkmasın karşılına, çünkü bu kez Pradelio öldürür onu ve bu ev lanetlenir; Jacinto zaten beni yeterince utanca boğdu, zavallı küçüğüm çok acı çektirdi bana ama bu lekemizde onun ne günahı var ki?

Jacinto, ailenin en genciydi, gerçekte onun torunuydu, büyük kızının piçiydi; kışın evlerine gelip mutfakta bir gece yatmak için yalvaran bir oduncunun günahıydı. Neyse ki çocuk, Hipólito, sirkle köy köy dolaşırken, Pradelio da askerliğini yaparken doğmayı becermişti. Böyle olunca, erkeklerin hiçbiri oç alma peşine düşmemişti, yoksa gelenekler bunu gerektirirdi. Digna, ne yapacağını akıl etmişti o zaman: Onu iyice kundaklamış, at sütüyle beslemiş ve annesini kente hizmetçilik yapmaya göndermişti. Erkekler döndüğünde de olay kapanmıştı, çocuğu benimsemekten başka çare kalmamıştı. Zaten bu bebeğin varlığına alışmışlar, onu da evdeki pek çok çocuğun arasına katıp sevmişlerdi. Üstelik, Ranquileo'ların evinde büyüyen ilk yabancı değildi o, Jacinto'dan önce, başkalarına da bakmışlardı: Ara sıra yolunu yitiren öksüzler onların kapısını çalmıştı. Yıllar geçtikte, aradaki yakınlıkların derecesi unutulmuş ve sonunda alışkanlıklar ve sevgi kalmıştı.

Her sabah olduğu gibi, güneş dağların üstünden yükselirken, Digna, kocasının mate çayını hazırladı ve ona kapıya yakın köşede bir iskemle hazırladı, burada hava daha temiz oluyordu. Kesmeşekeri kavurdu ve her bir süt fincanına iki tane attı, büyük çocuklara da nane çayı hazırlıyordu. Bir gün önceki bayat ekmeği ıslatıp ızgara demirlerinin üzerine yerleştirdi, çocuklarına sütünü boşalttı, kullanmaktan kararmış demir bir tavaya iki yumurtayı çırpıp soğanla karıştırarak döktü.

Isabel Allende, Ruhlar Evi'nden bu yana her yazdığı tüm dünyada ilgiyle okunan bir yazar; Latin edebiyatının önde gelen isimlerinden biri.

Bu öykü, birbirlerini amansızca seven, böylece sıradan bir varoluştan kendilerini sakınan bir kadınla bir erkeğin öyküsüdür. Bu öyküyü zaman aşımına karşı koyarak belleğimde gizledim; şimdi artık bu yerin ıssız gecelerinde size anlatabilirim. Bunu, onlar ve ötekiler için yapacağım. Çünkü onlar bana yaşamlarını emanet ettiler ve şöyle dediler: Al, yaz, yoksa rüzgâr onu silip yok edecek.

Yazarlık serüvenini, "gerçekliğin bütün boyutlarını görebilmek ve yazabilmek" olarak niteleyen Allende, bu kitapta, bir cinayetin perde arkasını araştıran iki gazeteciye odaklanıyor. Gene karanlığı dile getiriyor, ardından aydınlığı; umudu, peşi sıra umutsuzluğu; acımasızlığı, dayanışmayı... Her şeye rağmen karamsar değil. Hatta bir parça "mutlu son" bile var. "Keşke yalnızca mutlu sonları yazabilseydim, ne yazık ki yaşam hiç öyle değil," dese de...

ISBN 978-975-510-372-3

9 789755 103723